

Mika Juutinen

Tomi Vihanti

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2022

LASTENSUOJELUN SIJOITUKSEN TUKENA

Opas sijoitetuille nuorille ja heidän vanhemmilleen

TIIVISTELMÄ

Mika Juutinen ja Tomi Vihanti

Lastensuojelun sijoituksen tukena – Opas sijoitettujen nuorten vanhemmille ja sijoitetuille nuorille

32 sivua, 1 liite

Kevät, 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Lastensuojelun sijaishuoltoon sijoittaminen on aina sijoitettavalle nuorelle ja hänen vanhemmilleen kuormittava tapahtuma. Sijoitukseen liittyy vahvoja tunteita, koska sijoitusprosessi voi tapahtua yllättäen ja prosessi voi olla osallisille vieras. Nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle herättää vanhemmissa vahvoja tunteita kuten esimerkiksi pettymystä vanhemmuuteensa, häpeää, pelkoa, ahdistusta sekä suuttumusta.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä opas lastensuojelun sijaishuollon sijoituksen tueksi. Oppaan tekemistä varten tarvittavan tiedon etsimisessä hyödynnettiin tutkimuspainotteisen opinnäytetyön menetelmiä. Tarvittavaa tietoa etsittiin aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta sekä käytiin avoimia keskusteluja työelämäkumppanin työntekijöiden kanssa. Kirjallisuudesta ja keskusteluista saatua tietoa hyödynnettiin oppaan tekemisessä. Tavoitteena on, että opas on tukena vanhemmille ja nuorelle sijoituksen alkaessa ja sen aikana.

Oppaassa on tietoa liittyen lastensuojelun sijoitukseen liittyvään lainsäädäntöön, nuoren arkeen sekä nuoren ja perheen kanssa tehtävään asiakastyöhön. Perhetyöllä on tärkeä rooli, luottamuksen rakentumisen henkilökunnan sekä nuoren ja vanhempien välillä sekä osallisuuden kokemuksen näkökulmasta. Sijoitusprosessin onnistumisen kannalta luottamus ja osallisuus ovat tärkeitä elementtejä.

Valmis opas on tiivis, selkeä ja informatiivinen tietopaketti lastensuojelun sijaishuollon sijoitukseen liittyvistä asioista. Opasta voidaan käyttää asiakastyössä vanhempien ja nuorten kanssa sekä uusien työntekijöiden, sijaisten ja harjoitteleen tulevien opiskelijoiden perehdyttämisessä.

Asiasanat: lastensuojelu, sijaishuolto, perhetyö, osallisuus, opas

ABSTRACT

Mika Juutinen, Tomi Vihanti

Supporting the placement of child protection - A guide for parents and placed adolescents

32 pages, 1 appendix

Spring, 2022

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

Placing an adolescent into child protective services foster care is a stressful process for both the parents and the adolescent in question. It involves strong emotions as the process may happen unexpectedly and put everyone involved through a very different and new experience. When it comes to the parents, they may feel they have failed at parenting as well as experience feelings of depression, shame, anxiety, fear, and anger.

The purpose of this development-oriented thesis was to create a guide to help the process of child protective services' placing an adolescent into foster care outside of their own home. All the information gathered for this guide was acquired using methods applicable for a development-oriented thesis. This was done using literature related to the subject and having open discussions with employees working in the field of child protective services and this information was used to put together this guide. The goal for the creation of this guide is to help the parents and the adolescent in the beginning and during this difficult process.

The guide includes helpful information on subjects such as the legislation related to the child protective services' foster care, the adolescent's everyday life in foster care, and the customer service work with the adolescent and the parents during the process. Working with both the parents and the adolescent plays a huge role in building trust between the faculty of the foster home and the adolescent and their parents. It also creates an experience of involvement in all the parties related to the process. Both the trust and the experience of involvement are vital elements for a successful foster care process.

The fully finished guide will provide a clear and compact package of information about the issues related to placing an adolescent into foster care. It may be used in customer service work with families and the adolescents going through the process and in the orientation process of new employees, substitutes, trainees and students.

Keywords: child protection, foster care, family work, complicity, guide

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELU SIJAISHUOLLOSSA JA OHJAAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ	6
2.1 Lastensuojelu palveluna.....	6
2.2 Lastensuojelun sijaishuolto	8
2.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena ja sijaishuollon kiireellinen sijoitus	9
2.4 Sijaishuollon huostaanotto	10
3 NUORENA JA VANHEMPANA LASTENSUOJELUN ASIAKKAANA	11
3.1 Nuori sijaishuollossa	11
3.2 Sijaishuollossa olevan nuoren vanhempi	12
3.3 Perhetyö sijaishuollossa.....	14
3.4 Osallisuus sijaishuollossa	15
3.5 Lastensuojelun aiempi kehittäminen	16
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	17
5 TAUSTA JA YHTEISTYÖKUMPPANI.....	18
6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI JA MENETELMÄT	19
6.1 Prosessin kuvaus.....	19
6.2 Millainen on hyvä opas.....	21
6.3 Käytetyt menetelmät	22
7 POHDINTA	25
LÄHTEET.....	29

1 JOHDANTO

Lastensuojelun sijaishuollon tarve on tänäkin päivänä suuri ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on lisääntynyt (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021a, s. 1). Sijoitukset ovat siitäkkin huolimatta lisääntyneet, että ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja avohuollon palveluita on lisätty sekä niiden kehittämiseksi on tehty paljon toimenpiteitä (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021b). Sijoitus kodin ulkopuolelle on aina nuorta ja hänen vanhempiaan kuormittava tapahtuma ja se herättää vahvoja, negatiivisiakin, tunteita nuorella sekä heidän vanhemmissaan.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on lastensuojelun sijaishuolto, perhetyö ja osallisuus. Opinnäytetyöhön liittyvän aineiston keruun tukena on käyty Palokan nuorisodin johtajan, työntekijöiden ja nuorten kanssa avoimia keskusteluja oppaan sisältöön liittyen. Opinnäytetyö sisältää tietoa lastensuojelulaista sekä muusta aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat lastensuojelun sijaishuoltoa ohjaava lainsäädäntö sekä perhetyö ja osallisuus sijaishuollossa. Lainsäädäntö määrittelee raamit lastensuojelun sijaishuollon käytännön työhön. Perhetyö on olennainen osa lastensuojelun sijaishuollossa asiakkaina olevien nuorten vanhempien ja nuorten kanssa tehtävää työtä. Perhetyöllä on tärkeä rooli koko sijaishuoltoprosessin ajan sijaishuoltopaikan ja vanhempien välisen luottamuksen sekä yhteistyön rakentamisessa. Perhetyö on keskeisessä asemassa vahvistettaessa vanhempien ja nuorten osallisuuden sekä kuulluksi tulemisen kokemusta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä opas lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana oleville nuorille ja heidän vanhemmilleen. Oppaassa kerrotaan, millaisia lasten sijaishuollon sijoitusmuotoja on ja mitä eroavaisuuksia niihin liittyy. Oppaan tarkoituksena on auttaa vanhempia ymmärtämään mistä sijoituksessa on kyse sekä sitä kautta auttaa rakentamaan vanhempien ja työntekijöiden välistä luottamusta sekä vuorovaikutusta. Tavoitteena on vanhemmille suunnatun sijoitusprosessiin liittyvän tiedon lisääminen ja selkeyttäminen sijoituksen alussa.

Opas toimii tukena pohdittaessa sijoitetun nuoren kasvua ja kehitystä tukevia tavoitteita.

Opinnäytetyönä tehtävä opas toteutetaan yhteistyössä työelämän yhteistyökumppanin Jyväskylän kaupungin Palokan nuorisokodin kanssa. Palokan nuorisokoti on 14 asiakaspaikkaa ja kaksi osastoa käsittävä kriisi- ja vastaanottoyksikkö, jossa toteutetaan ympärivuorokautista lastensuojelun sijaishuoltoa. Nuorisokotiin sijaishuoltoon sijoitettavat nuoret ovat iältään 13–17-vuotiaita. Opinnäytetyössä nuorella tarkoitamme 13–17-vuotiasta henkilöä. Palokan nuorisokodin kanssa on sovittu, että opas otetaan käyttöön nuorisokodissa.

2 LASTENSUOJELU SIJAISHUOLLOSSA JA OHJAAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ

2.1 Lastensuojelu palveluna

Lastensuojelun järjestämistä ja kehittämistä ohjaa vahvasti lainsäädäntö. Ensimmäisiä ohjaavia lakeja ovat Lastensuojelu- ja Sosiaalihuoltolaki. Kunnan on huolehdittava siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan. (L 417/2007 11. §.) Kunnan tulee järjestää tarvittavat palvelut lastensuojelun asiakkaille. Tarvittavat palvelut kunta voi tuottaa itse tai hankkia ne ostopalveluna esimerkiksi yrityksiltä tai järjestöiltä. Palveluiden järjestämisen lisäksi, kunnan tulee laatia suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun kehittämiseksi. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a. -b.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on nuoren oikeuksien turvaaminen turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen alkaa ehkäisevästä työstä, jolla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Avun ja tuen pitää tavoittaa avuntarvitsija riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Tärkeässä roolissa ehkäisevän työn toteuttamisessa ovat neuvola, päivähoido ja koulu. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a. -a.)

Kunnissa lastensuojelupalveluita toteuttaa sosiaalihuollon sosiaalityöntekijät. Yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojeluilmoitus, lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimenpiteet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto (Lähteenmäki, 2017, s. 3–4; Rätty, 2012, s. 4). Joskus perheen tilanne ajautuu siihen pisteeseen, etteivät he pärjää ilman ulkopuolista tukea ja apua. Tällöin perheen apuna voi olla lastensuojelu palveluineen.

Nuori- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan ensisijaisesti järjestämällä avohuollon tukitoimia sekä tekemällä perheelle yksilöllinen asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmassa kartoitetaan perheelle tarpeelliset lastensuojelulain mukaiset avohuollon tukitoimet. Lastensuojelulaissa todetaan, että tarvittaessa järjestettäviä avohuollon tukitoimia ovat, tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, taloudellista ja muuta tukea koulunkäynnissä. Tukea tulee järjestää ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Lisäksi tulee järjestää lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. (L417/2007 § 36.)

Suomessa nuorten hyvinvointi kuuluu kaikille yhteiskunnanjäsenille. Nuorten hyvinvoinnista huolehtimisen tulisi olla naapurin, tuttavan, opettajan ja vanhemman yhteinen tehtävä. Lastensuojelu toimii yhtenä silmukkana laaja-alaisessa verkostossa nuorten turvaksi.

Kuvio 1. Lastensuojelun kokonaisuus (Taskinen, 2007, s. 13).

2.2 Lastensuojelun sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella (L 417/2007 49. §; Lähteenmäki, 2017, s. 4). Lapsi voidaan sijoittaa myös avohuollon tukitoimena. Jos lasta ei voida sijoittaa lapsen edun mukaisesti yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa, voidaan lapsi sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin (L 417/2007 37. §). Tämänhetkisen lastensuojelulain mukaan lasten sijoittaminen laitoshoidon tulisi olla viimesijaista (Lähteenmäki, 2017, s. 4). Lastensuojelun sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista ja nuorista kaikki alle 18-vuotiaat ovat huostaanotettuja, kiireellisesti- tai avohuollon tukitoimena sijoitettuja (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021a, s. 11).

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen vuonna 2021 julkaistun lastensuojelua koskevan tilaston mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä laitoshuollossa vuonna 1995 oli 3064 henkilöä. Vastaava luku vuonna 2010 oli 6490 henkilöä ja vuonna 2020 8015 henkilöä. Samasta tilastosta voidaan todeta eri sijoitusperusteina olevien sijoitusten kasvu. Huomioidessa kaikki kodin ulkopuoliset sijoituspaikat, niin vuosina 1995–2020 avohuollon tukitoimien sijoitukset ovat kasvaneet lähes 56 prosenttia ja kiireelliset sijoitukset ovat yli kymmenkertastuneet. Huostaanotoissa kasvu on ollut maltillisempaa ollen noin 34 prosenttia. Vuonna 2020 kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon sijoitettuja alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria oli 16468 henkilöä. Sijoitetuista 7877 henkilöä oli laitoshuollossa ja 13–17-vuotiaiden osuus oli 5315 henkilöä eli noin 67 prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021a, s. 11, s. 14.)

Lastensuojelun sijaishuollossa on kaksi eri sijoitusmuotoa, joita ovat kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Sijoitus voidaan tehdä myös avohuollon tukitoimena. Sijoitukset ja perustelut erilaisten sijoitusten tekemiselle eroavat toisistaan. Sijoituksiin johtavat syyt ovat yleensä moninaiset. Nuori itse voi aiheuttaa sijoitus tarpeen tai sijoittamiseen johtaneet syyt voivat johtua hänen vanhemmistaan. Syytä

voivat olla muun muassa nuoren arjen hallinnan ongelmat, itsetuhoinen käyttäytyminen, päihteidenkäyttö sekä rikoksien tekeminen tai vanhempien kykenemättömyys huolehtia nuoresta. Vanhempien kykenemättömyys voi johtua esimerkiksi mielenterveysongelmista, päihteidenkäytöstä, äkillisestä sairastumisesta tai onnettomuudesta. Avohuollon tukitoimena järjestettävästä sijoituksesta, kiireellisestä sijoituksesta ja huostaanotosta päättää aina sosiaalihuollon sosiaalityöntekijä.

2.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena ja sijaishuollon kiireellinen sijoitus

Sijoitus avohuollon tukitoimena voidaan tehdä haastavissa tilanteissa yhtenä lastensuojelun avohuollon tukitoimista. Tarvittaessa sijoitus avohuollon tukitoimena voidaan tehdä kiireellisenä, jos lapsen etu sitä vaatii. Avohuollollisesti sijoitettavalle nuorelle laaditaan asiakassuunnitelma, johon sijoitus kirjataan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos, 2021c.) Lastensuojelulaissa todetaan, että avohuollon tukitoimena tehtävään sijoitukseen vaaditaan nuoren huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen nuoren suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen nuoren tuen tarpeen arvioimiseksi, kuntouttamiseksi tai huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti, huoltajan tai muun nuoren hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (L 417/2007 37. §.) Avohuollon sijoitus perustuu vapaaehtoisuuteen ja tällöin huoltajilla on täydet huoltajan oikeudet sekä halutessaan heillä on oikeus lopettaa sijoitus (Taskinen, 2010, s. 72).

Lastensuojelulaissa todetaan, että jos lapsi on jäljempänä 40 §:ssä mainituista syistä välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto (L 417/2007 38. §). Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta voi tehdä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai virkaajan ulkopuolella päivystävä sosiaalityöntekijä. Päätöksessä tulee esittää perustelut sijoitukseen johtaneista syistä, sijoituspaikasta sekä sijoituspaikan valinnasta. Kiireellisen sijoituksen päätös on voimassa enintään 30 päivää. Voimassaoloaikana täytyy tehdä päätös kiireellisen sijoituksen lopettamisesta tai sen jat-

kamisesta tai päätös huostaanotosta tai hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle. Päätöksen huostaanotosta tai mahdollisesta kiireellisen sijoituksen jatkamisesta tekee johtava sosiaalityöntekijä tai hänen määräämänsä sosiaalityöntekijä. Päätöstä kiireellisestä sijoituksesta ja sen jatkamisesta ei voi tehdä sama sosiaalityöntekijä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020a.)

2.4 Sijaishuollon huostaanotto

Lastensuojelulaissa todetaan, että lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Lapsen vaarantaessa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. (L 417/2007 40. §; Lähtenmäki, 2017, s. 4.) Huostaanotto nuoren kasvun ja kehityksen turvaamiseksi on viimesijainen keino ja tuolloin vastuu nuoren huolehtimisesta on viranomaisilla. Huostaanotto ja sijaishuolto voidaan järjestää ainoastaan silloin, kun sijaishuolto on nuoren edunmukaista, avohuollon tukitoimet ovat riittämättömiä tai ne eivät ole sopivia nuoren edunmukaisen huolenpidon järjestämiseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020b.)

Huostaanoton valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä aina yhdessä toisen sosiaalityöntekijän kanssa. Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarvittaessa konsultoidaan muita asiantuntijoita. Päätöksen teon tueksi voidaan pyytää lausuntoja nuoren verkostoon kuuluvilta toimijoilta, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksesta, koulusta ja terveydenhuollosta. Huostaanoton järjestämisestä neuvotellaan aina nuoren, huoltajien sekä perheen läheisten kanssa. Huoltajien kanssa sovitaan, ketkä kutsutaan neuvotteluihin. Lopullisen arvion kutsuttavista tekee nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020b-b.)

Sosiaalityöntekijä tekee yhdessä nuoren ja hänen perheensä kanssa asiakassuunnitelman. Asiakassuunnitelman mukaisessa sijaishuoltopaikan valinnassa

tulee huomioida huostaanoton perusteet, nuoren tarpeet sekä nuoren mahdollisuus yhteydenpitoon läheistensä kanssa. Nuorella ja perheellä on oikeus, tulla todistetusti kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä huostaanotosta ja sijaishuoltopaikasta. Huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen nuoren suostuessa huostaanottoon ja sijaishuoltopaikkaan sijoittamiseen, nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee kirjallisen päätöksen ja johtava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen asiasta. Jos nuoren huoltajat tai 12 vuotta täyttänyt nuori vastustaa huostaanottoa, johtavan sosiaalityöntekijän on tehtävä huostaanotosta hakemus hallinto-oikeudelle ja annettava hakemus tiedoksi kaikille asianomaisille. Huoltajilla ja nuorella on oikeus valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen, mutta tarvittaessa huostaanotto voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2020b-a.)

3 NUORENA JA VANHEMPANA LASTENSUOJELUN ASIAKKAANA

3.1 Nuori sijaishuollossa

Nuoreksi henkilöksi lukeutuva voidaan määritellä usealla tavalla. Lapsien asema yhteiskunnassa on parantunut monella osa-alueella nyky Suomessa. Lapsen oikeusturva on kirjattu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa sekä Perustuslaissa (L 731/1990). Näillä säännöksillä lapsi on tasavertainen suhteessa muihin väestöön. Nykyisin lapsuudella ja lapsella tarkoitetaan YK:n lapsen oikeuksien mukaan alle 18-vuotiasta henkilöä. (Saastamoinen, 2016, s. 1.) Myös Lastensuojelulaki määrittää alle 18-vuotiaan henkilön lapseksi, mutta nuorisotyötä säätelevä Nuorisolaki (L 1285/2016) 3 §:n mukaan nuori on alle 29-vuotias.

Nuoruus on kasvu lapsuudesta aikuisuuteen: nuori kasvaa psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti. Nuoruutta on kuvailtu myrskyisäksi ja kriisien siivittämäksi ajanjaksoksi, kuitenkin ympäröivät tekijät ja muuttuva kulttuuri on tasannut suurempia myrskyjä valtaosalla nuorista. Nuorten kehitystä kuvataan nykytiedon valossa portaittain eteneväksi. Osalla nuorista kuitenkin käyttäytymisongelmat ovat

vahvimmillaan, jotka yleisesti lieventyvät aikuisuuteen siirryttäessä ja osalla ne sedimentoituvat haitallisiksi käytösmalleiksi. (Nurmi, 2015, luku Nuoruus.) Nuorella on oikeus saada omaan kehitystasoon ja ikään vastaavaa tietoa häntä koskevissa lastensuojeluasioissa, tulla kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä. Nuorta koskevissa päätöksissä on erityisesti kuultava nuorta ja tieto on annettava niin, että nuori sen ymmärtää. (L 417/2007.)

Heinon tutkimuksessa lastensuojelunasiakkuuksien taustoja tutkittiin faktorianaalysin avulla. Suurimpana syynä esille nousi vanhempien jaksamattomuus 37 %, myös vanhemmuuden heikot taidot, mielenterveys- ja päihdeongelmat olivat osasyynä n. 20 % sijoitusten taustalla. Nuorten omissa lastensuojelunasiakkuuksiin johtaneissa syissä olivat ristiriidat vanhempien kanssa, koulunkäyntiongelmat, psyykkiset ja fyysiset ongelmat. Näiden yhdistelmistä saatiin faktorianalyysiin kahdeksan eri tilannekuvaa. (Heino, 2007, s. 4, s. 62.)

3.2 Sijaishuollossa olevan nuoren vanhempi

Vanhemmuus lapsen ollessa murrosiässä saattaa se itsessään tuottaa vanhemmille epävarmuutta, pelkoa ja turhautuneisuutta suhteessa itseensä ja omaan lapseen. Nuoren tullessa sijaishuollon sijoitukseen on ongelmat kasautuneet sen verran, että tarvitaan ulkopuolista apua niiden selvittämiseksi.

Vanhemmuutta on jaettu karkeasti kahteen osaan, joita ovat lapsilähtöinen ja aikuislähtöinen vanhemmuus. Lapsilähtöisessä vanhemmuudessa aikuinen luottaa oman lapsen päätäntäkykyyn kuitenkin viimekädessä vastaten asioista. Tällöin vanhempi kuuntelee ja kannustaa lastaan tietäen samalla lapsen ikätasoon ja kehitykseen sopivat päätökset. Aikuislähtöinen vanhemmuus on vanhemman oman elämän aikataulujen ja kiinnostuksen kohteiden määrittelemää, jolloin lapsi ja hänen kasvunsa jää toissijaiseksi. Lapsen elämä voi olla täysin aikuisen päätäntävällän alla tai lapsi saa liikaa vastuuta suhteessa omaan kehitystasoon. Vanhempi on epätietoinen lapsen ajan käytöstä ja johdonmukaisuus puuttuu lapsen kasvatuksesta. Nämä ovat kuvaavat vastakohtia ja elämässä moni vanhempi sijoittuu näiden välille. (Pulkinen, 2015, luku Aikuisuus.)

Vanhemmuuteen kuuluu erinäisiä käytöksen malleja. Ensimmäisessä mallissa vanhemman tapa huomioida nuori ja hänen fysiologiset tarpeensa, läsnä oleminen, huomioiminen ja opastaminen. Toisessa mallissa perheen, lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus. Kolmannessa mallissa vanhemman uskomukset ja asenteet suhteessa ympäröivään maailmaan. (Pulkinen, 2015, luku Aikuisuus.)

Perheiden vuorovaikutukseen liittyvässä tutkimuksessa on todettu, että vanhemman ja lapsen vuorovaikutus muuttuu siirryttäessä lapsuudesta nuoruuteen. Tällöin nuoren ja hänen vanhempansa päätöksenteko ja vuorovaikutus tasapuolistuu aiemman aikuislähtöisen ohjaamisen sijasta. Lapsuudesta nuoruuteen siirryttäessä nuoren itsenäisyys lisääntyy, jolloin samanaikaisesti nuoren ja vanhemman läheisyys ja riippuvuus sekä yhteinen aika vähenee. Muutoksista huolimatta vuorovaikutuksen laatu on kohtalaisen pysyvää lasten ja heidän vanhempiensa välillä. (Nurmi, 2015, luku Nuoruus.)

Sijaishuollossa huoltajalla on oikeus lapsensa tietoihin ja päätöksiin sekä oikeus olla yhteydessä oman lapsensa kanssa. Vanhempi voi olla ilman huoltajuutta ja olla mukana lapsen elämässä. Huoltajuus ei määritä kuitenkaan vanhemman merkitystä nuoren elämässä. Huoltajalla on oikeus päättää nuoren uskonnosta, nimestä ja kansalaisuudesta huostaanotosta riippumatta. Sijoittava kunta on velvoitettu mahdollistamaan tapaamiset huoltajan ja lapsen välillä taloudellisten vaikeuksien ollessa sille este. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a. -c.) Sijaishuollossa nuoren sijoitusta ja muita päätöksiä tehdessä kuullaan aina huoltajaa. Huoltajilla on tiedonsaantioikeus, joka mahdollistaa myös päätöksen vastustamisen. Viime kädessä nuoren asioista päättää hallinto-oikeus. (Pulkinen, 2015, luku Aikuisuus.) Opinnäytetyössä käytetään ilmaisua vanhempi/vanhemmat. Valintamme perustuu vanhemmuuden laaja-alaisuuteen, vaikka lastensuojelussa vanhemman ja huoltaja määritelmät vaikuttavat moneen sijoitukseen liittyvään oikeudelliseen asiaan.

3.3 Perhetyö sijaishuollossa

Lastensuojelun sijaishuoltoon liittyvää perhetyötä tutkittaessa on useissa tutkimuksissa selvinnyt, että vanhempien tukeminen lapsen tai nuoren sijoituksen aikana on usein jäänyt puutteelliseksi. Nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle herättää vanhemmissa vahvoja tunteita kuten esimerkiksi pelkoa, ahdistusta sekä suuttumusta. Kokemus nuoren sijoituksesta voi olla vanhemmille vaikeaa käsitellä, jos heillä itsellä on haasteita elämässä. Tällaisia haasteita voivat olla esimerkiksi mielenterveysongelmat, muut terveydelliset ongelmat, työttömyys ja sen aiheuttama huono taloudellinen tilanne. Sijaishuollon alkaessa on tärkeää, että vanhempia ei jätetä yksin ja heille tarjotaan riittävästi tukea sekä annetaan ohjausta ja neuvontaa tarvittavien tukipalveluiden löytämiseksi heille. Sijaishuollon aikana omat haasteensa aiheuttaa vanhempien, nuoren asioihin liittyvän, päättävällän rajoittaminen. (Aronoja & Koivisto, 2019, s. 13, s.16–17.)

Sosiaalihuollon lastensuojelun sijaishuollossa perhetyö on tärkeä osa sijaishuollon prosessia sekä nuoren ja perheen kanssa tehtävää kuntouttavaa työtä. Perhetyön yhtenä tärkeänä tehtävänä sijoituksen alussa on antaa vanhemmille tietoa sijoitusprosessin etenemisestä, millaisia oikeuksia heillä on ja millaisia tukitoimia heille on tarjolla sosiaalityöntekijän ja sijaishuoltopaikan tarjoaman tuen lisäksi. (Aronoja & Koivisto, 2019, s. 33).

Perhetyön rooli nuoren sijoituksen tapahtuessa perheen tukijana on todella tärkeä, koska joissain tapauksissa tieto sijoituksesta voi tulla perheelle yllätyksenä. Nuoren sijoitukseen liittyvien tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta erityisen tärkeää sijoituksen alussa on luottamuksen sekä avoimen ja rakentavan keskustelu ilmapiirin rakentuminen perheen ja työntekijöiden välille. Perheen huomiointi sekä osallistaminen sijoitusprosessiin edesauttaa sijoitukselle laadittavien tavoitteiden asettamisessa (Fjäder & Varetto-Schnitter, 2014, s. 31–32). Oppaalla edesautetaan luomaan tätä luottamuksen sekä avoimuuden ilmapiiriä sekä vahvistaa perheen ymmärrystä siitä, että he edelleen kuuluvat nuoren elämään ja ovat mukana nuoren asioihin liittyvässä päätöksenteossa.

Kun nuoren kanssa tehtävä työskentely on kotiinpäin, silloin yhteys nuoren ja vanhemman välillä tärkeää. Sijoitus antaa mahdollisuuden ottaa etäisyyttä tilanteeseen molemmin puolin ja luoda uusia tapoja yhteiselle kommunikoinnille. Terveet ja turvalliset keskustelut vanhemman kanssa luovat nuorelle hyvän pohjan käsitellä hankalia tunteita ja tapahtuneita tilanteita. Nuoren identiteetin kehittyessä hänen pitää saada ikätasoisia tietoja itseään koskevista asioista. (Sinkkonen, 2001, s. 164.)

3.4 Osallisuus sijaishuollossa

Lastensuojelua ohjaavia lakeja ovat esimerkiksi Lastensuojelu- ja Sosiaalihuoltolaki sekä laki Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2022). Perheen kanssa tehtävästä yhteistyöstä sijaishuollon aikana määritellään esimerkiksi Lastensuojelulaissa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi. (L 417/2007 11. §, 52. §.)

Nuoren ja vanhempien osallisuuden kokemus vaikuttaa positiivisesti heidän ja työntekijöiden väliseen vuorovaikutukseen sekä luottamuksellisen suhteen muodostumiseen. Osallisuuden kokemus on myös tärkeää sijoituksen tavoitteiden asettamisen ja niiden saavuttamisen näkökulmasta (Fjäder & Varetto-Schnitter, 2014, s. 15–16). Oppaalla lisätään nuoren ja ensisijaisesti vanhempien ymmärrystä sijoitusprosessista lastensuojelun sijaishuoltoon tapahtuvan sijoituksen alkaessa. Oppaan avulla on tarkoitus selkeyttää, tukea ja vahvistaa heidän kokemustaan osallisuudesta.

Nuoren ja perheen osallisuuden tukemisessa ja vahvistamisessa perhetyö on tärkeässä roolissa osana sijoitusprosessia. Osallisuuden toteutumisen näkökulmasta sijaishuoltopaikan ja vanhempien välisessä yhteistyössä ensisijaisia asioita ovat yhteydenpito vanhempiin nuoren asioissa, vanhemmuuden tukeminen,

vanhempien ja nuoren yhteydenpidon tukeminen sekä vanhempien mielipiteiden huomioiminen (Aronoja & Koivisto, 2019, s. 30; Fjäder & Varetto-Schnitter, 2014, s. 16).

3.5 Lastensuojelun aiempi kehittäminen

Lastensuojelun palveluiden kehittämistyötä on viime vuosina tehty paljon. Lastensuojelun palveluiden kehittämisen taustalla on ollut vuosina 2016–2018 kärkihankkeena toteutettu hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.). Tällaisia muutosohjelmaan liittyviä alueellisia kehittämishankkeita ovat muun muassa 2017–2018 toteutettu Lapsen paras – yhdessä enemmän- hanke sekä 2019–2020 toteutettu hankkeen jatko ja käynnissä oleva vuosina 2020–2022 toteutettava Tulevaisuuden lastensuojelu-hanke.

Hankkeiden tavoitteena on ollut lastensuojelun palveluiden kehittäminen. Kehittämistyön keskiössä olevia teemoja olivat lasten ja perheiden hyvinvoinnin sekä osallisuuden lisääminen. Lastensuojelun perhetyössä perheiden yksilöllisen tuen tarpeiden ja voimavarojen huomioiminen. Hankkeiden pohjalta asiakastyöhön kehitettiin uusia toimintatapoja ja -malleja. (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, i.a.)

Lastensuojelun kehittämiseksi toteutetuista ammattikorkeakoulujen opinnäytetöistä voidaan mainita kehittämispainotteinen opinnäytetyö Opas huostaanotettujen lasten vanhemmille sekä tutkimuspainotteinen opinnäytetyö Perheiden kokemuksia lastensuojelun perhetyöstä. Kyseissä opinnäytetöissä kartoitettiin haastattelujen avulla perheiden ja nuorten kokemuksia muun muassa osallisuuteen, tiedonsaantiin ja kuulluksi tulemisen kokemuksiin liittyen.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä opas sijaishuoltoon sijoitettujen nuorten vanhemmille ja sijoitetuille nuorille. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä työelämän yhteistyökumppanin Jyväskylän kaupungin Palokan nuorisokodin kanssa. Oppaalle on selkeä tarve, koska nuorisokodissa ei ole opasta sijoituksen tueksi. Oppaan tarkoituksena on antaa tietoa sekä selkeyttää sijoitusprosessia ja olla sijoituksen tukena sijoitetuille nuorille ja heidän vanhemmilleen.

Nuoren sijoitus kodin ulkopuolelle aiheuttaa monenlaisia tunteita nuorella ja heidän vanhemmissa. Usein tilanne kotona on kriisiytynyt siten, että tilanteen selvittämiseksi tarvitaan ulkopuolista tukea. Sijoituksen alkutilanne järkyttää useasti nuorta ja hänen vanhempiaan. Monet uudet asiat sekä esille nousevat tunteet sijoitukseen liittyen voivat vaikeuttavat sijoitusprosessin ymmärtämistä. Tästä syystä nuorelle ja perheelle tarjottava apu ja tuki voivat jäädä epäselviksi.

Opinnäytetyön tavoitteena on selkeyttää nuorelle ja vanhemmille sijaishuollon sijoitusprosessia. Oppaassa on tietoa sijoitusprosessista, millaisia eri sijoitusmuotoja ja miten ne eroavat toisistaan. Opas sisältää tietoa nuoren, nuoren perheen ja lähiverkoston kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä siinä kerrotaan nuoren arjesta nuorisokodilla. Oppaan tavoitteena on lisätä luottamusta nuorisokodin henkilökunnan ja asiakkaana olevien nuorten ja heidän vanhempien välillä. Oppaan avulla vahvistetaan nuoren ja vanhempien osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemusta sijoituksen alkaessa. Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on käyttää opasta nuorisokodin uusien vakituisten työntekijöiden sekä sijaisten ja harjoittelussa olevien opiskelijoiden perehdyttämisessä.

5 TAUSTA JA YHTEISTYÖKUMPPANI

Opinnäytetyön aiheen valinta selkeytyi muutaman käydyn keskustelun pohjalta Palokan nuorisokodin johtajan kanssa. Keskusteluihin perustuvan arvioinnin perusteella opinnäytetyön aiheeksi valikoitui opas lastensuojelun sijaishuollon sijoituksista, koska Palokan nuorisokodilla ei vielä ole tällaista opasta. Opinnäytetyön rajausta pohdittaessa, päädyttiin oppaan ensisijaisesti keskittyvän sijoituksen alkua tukevaan työskentelyyn. Oppaan ollessa tiivis ja selkeä kokonaisuus, niin siitä ei tule liian raskaslukuinen.

Nuorisokodin ohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden välinen tiedottaminen nuoren ja vanhempien välillä tapahtuu pääsääntöisesti suullisesti. Sijoitusprosessin alkaessa tilanne voi olla kuormittava tapahtuma, niin työntekijöille, kuin sijoitettavalle nuorelle ja hänen vanhemmilleen. Tästä syystä työntekijät eivät välttämättä muista kertoa kaikkea oleellista tietoa tai heidän kertoman tiedon sisäistäminen voi olla nuorelle tai vanhemmille haastavaa. Oppaan avulla saadaan annettua tietoa nuorelle ja vanhemmille kirjallisessa muodossa. Opas auttaa ymmärtämään sijoitusprosessia sijoituksen alkaessa ja mahdollistaa kysymystä herättävien asioiden tarkistamista oppaasta.

Palokan nuorisokoti on yksi viidestä Jyväskylän kaupungin lastensuojelun sijaishuoltoyksiköistä. Nuorisokoti toteuttaa laitoshuollossa järjestettävää sijaishuoltoa 13–17-vuotiaille nuorille. Sijoitus nuorisokotiin kestää nuorelle laaditun asiakassuunnitelman mukaisesti niin kauan, kuin se on tarpeellista. Sijoitus se päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 18 vuotta. Palokan nuorisokoti on 14 asiakaspaikainen ja kaksi osastoa käsittävä kriisi- ja vastaanottoyksikkö. Nuorisokodissa toteutetaan ympärivuorokautista lastensuojelun sijaishuoltoa. Palokan nuorisokoti on profiloitunut kriisi- ja vastaanottoyksiköksi. Vakinaiseen henkilökuntaan kuuluu johtaja, kaksi sairaanhoitajaa, 14 nuorisokodinohjaajaa ja kokki.

Palokan nuorisokodin alku kantautuu entisen Jyväskylän maalaiskunnan lastensuojeluun. Tikkakosken lastenkoti perustettiin 10.10.1954, joka muutettiin nuorisokodiksi vuonna 1998. Uusi nuorisokoti perustettiin Palokan Korppumäkeen

maaliskuussa 2002 yksi osastoisena ja toinen osasto aloitti toimintansa 1.4.2015. Tämän vuoksi osastojen nimet ovat vanha osasto ja uusi osasto. (Jyväskylä kaupunki i.a.)

6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI JA MENETELMÄT

6.1 Prosessin kuvaus

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin keväällä 2021 ja jatkui toukokuulle 2022. Idea sai alkunsa tarpeesta selkeyttää sijoituksen alkua nuoriskodissa asiakkaina oleville nuorille ja heidän vanhemmilleen. Vähentää sijoitukseen liittyvää stigmaa ja saada nuorisokotiin tehtävä sijoitus näkymään enemmän tarjottavana apuna kuin puuttumisena asiakkaiden elämään. Opinnäytetyön työyhteisön ohjaajana toimii Palokan nuorisokodin johtaja.

Keväällä 2021 käydyssä keskustelussa Palokan nuorisokodin johtajan kanssa kävimme läpi opinnäytetyönä toteutettavan oppaan sisältöä ja Palokan nuorisokodin tarpeita oppaan sisällöstä. Sovimme, että opas tehdään sähköiseen muotoon. Tällöin opas on tarvittaessa helppo päivittää ja muokata sekä ottaa käyttöön muissa Jyväskylän kaupungin nuorisokodeissa. Asiakastyössä sähköisessä muodossa oleva opas voidaan tulostaa tai lähettää sähköisesti vanhemmille.

Aikataulullisia veloitteita nuorisokodin puolelta ei oppaaseen ole. Lopullisen tuotoksen luovuttamisajankohdaksi on sovittu kesä 2022. Vuoropuhelua on pidetty yllä koko opinnäytetyön prosessin ajan. Oppaan alustavina tavoitteina olivat kodin ulkopuolelle tehtävän sijoituksen selkeyttäminen sijoitetulle nuorelle ja hänen vanhemmilleen. Nuorisokodin työntekijöiden ja sijoitukseen tulleiden nuorten sekä heidän vanhempien välisen luottamuksen vahvistaminen.

Oppaan tekeminen alkoi syksyllä 2021 yhdessä opinnäytetyön kirjallisen osuuden kanssa. Oppaan tekeminen aloitettiin miettimällä oppaassa esitettävän tiedon sisältöä. Sisällön määrittämisessä hyödynsimme kirjallisista lähteistä sekä nuorisokodin työntekijöiltä ja nuorilta keskustelujen avulla saatua tietoa.

Syksyllä 2021 työntekijöille annettiin avoin mahdollisuus kehittämispäivänä esittää mielipiteitä ja toiveita oppaan ulkonäköön ja sisältöön. Opas tulostettiin nuorille ja työntekijöille tarkasteluun, johon jokainen pystyi tekemään merkintöjä. Nuorien kanssa oppaasta keskusteltiin henkilökohtaisesti. Nuorille kerrottiin mitä oli tehty ja mitä ollaan tekemässä, tämän jälkeen opas annettiin nuorelle luettavaksi. Nuoret antoivat kehittämissuhteita luettuaan oppaan. Haastateltavia nuoria oli kolme. Kahden nuoren antamia ehdotuksia emme voineet käyttää niiden asiasisällöllisen sopimattomuuden takia. Sijoitettujen nuorten vanhempia emme haastatelleet Covid-19 luoman tilanteen ja vanhempien haastavan tavoitettavuuden oman lapsen asioissa.

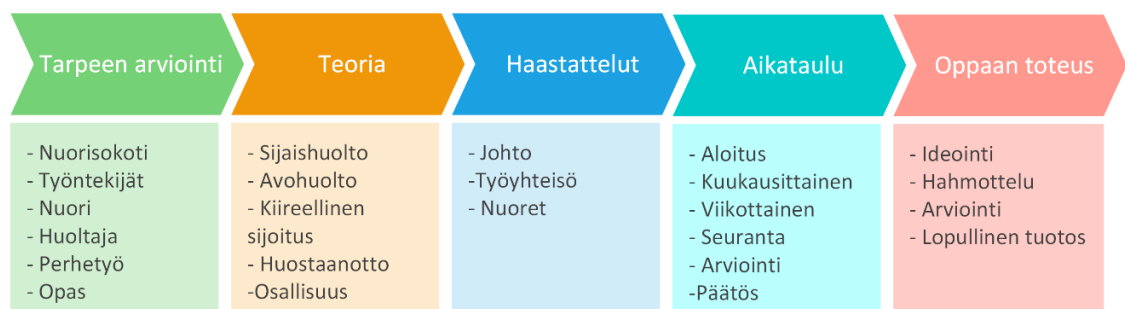
Kerätyn tiedon pohjalta aloitettiin tekemään oppaan ensimmäistä hahmotelmaa 2021 vuoden lopulla. Oppaan ensimmäinen malli tehtiin Word-pohjalle, johon määriteltiin sivumääriä ja sivujen sisältöä ranskalaisinviivoin. Ensimmäinen oppaan versio siirrettiin PowerPoint-ohjelmaan, joka helpotti hahmottamaan oppaan jäsentelyä niin visuaalisesti kuin tekstinjäsentelyn osalta.

Kevät talvella 2022 kysyimme työntekijöiltä ja nuorilta palautetta tekemästämme oppaan hahmotelmasta. Työntekijöillä ja nuorilla ei ollut ehdotuksia oppaan sisältöön liittyen. Työntekijät ja nuoret pohtivat oppaan ulkonäköä, mutta he eivät antaneet mitään ehdotuksia ulkonäköön liittyen. Pyysimme palautetta työntekijöiltä ja nuorilta keväällä 2022 hyvin loppuvaiheessa olleeseen oppaaseen. Työntekijöiltä saimme palautetta oppaan sisältöön liittyen. Ehdotuksena oli lisätä oppaaseen tietoa nuorten kotijaksoista sekä korjauksia asiavirheisiin, jotka johtuivat oppaan teon aikana muuttuneista nuorisokodin käytänteistä. Yhdeltä nuorelta palautteena saatiin oppaan sisältävän toistoa ja itsestään selviä asioita. Nuoren mielestä opas toimii paremmin vanhemmille kuin nuorille. Pyysimme myös kah-

delta muulta nuorelta palautetta oppaasta, nuoret eivät kuitenkaan halunneet antaa palautetta. Työntekijöiltä ja nuorilta saatua tietoa ja ehdotuksia oppaan sisällöstä käytettiin soveltuvin osin oppaassa.

Viimeinen malli tuotettiin graafisen suunnittelun työkalulla Canvalla. Oppaan sivumäärä hahmoteltiin alussa kahdeksaan sivuun, jolloin yhdelle A4:lle tulee neljä sivua tulostaessa paperin kummallekin puolelle. Sivumäärään päädyttiin ensisijaisesti kompaktiuden ja selkeyden pysymisen vuoksi. Sijoitusprosessi on kuormittava nuorelle ja vanhemmalle, joten koimme liian laajan oppaan menettävän merkityksensä työntekijöiden sekä nuoren ja vanhempien välisessä viestinnässä.

Oppaaseen otetuilla kuvilla parannetaan oppaan visuaalista ilmettä ja ulkonäköä sekä lisätään oppaan kiinnostavuutta. Kuvien käytössä on hyvä huomioida, että jos kuvissa esiintyy henkilöitä, jotka ovat tunnistettavissa, niin kuvien käyttöön täytyy olla kuvissa esiintyvien henkilöiden lupa kuvien käyttöön. Palokan nuorisokodissa on käytäntö, että nuorten yksityisyyden suojaamiseksi nuorista ei oteta kuvia. Yksityisyys voidaan huomioida kuvissa, jossa on nuoria, rajaamalla kuvat niin, ettei heitä pysty tunnistamaan.

Kuvio 2. Prosessin kuvaus.

6.2 Millainen on hyvä opas

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä opas sijaishuoltoon sijoitettujen nuorten sijoitetuille nuorille ja heidän vanhemmilleen. Opas on asiasisällöltään kohdistettu

selkeästi kohderyhmälle. Oppaan tulee olla johdonmukainen ja informatiivinen sekä tietoperustan tulee olla luotettavaa ja perusteltua. Lähdekritiikkiin tulee kiinnittää huomiota, että hankittu tieto on ajantasaista ja luotettavaa. Tavoitteena on, että opas erottuisi edukseen muista oppaista. (Vilkka & Airaksinen, 2003, s. 53.)

Opas on suunnattu nuorille ja vanhemmille, oppaan tekstin tulee olla helposti luettavaa sekä ymmärrettävää. Tekstissä tulee välttää hankalalukuisia ammatillisia termejä ja kielikuvia sekä abstrakteja ilmaisuja, koska ne vaikeuttavat tekstin luettavuutta ja ymmärtämistä. Jos tällaisia termejä tai ilmaisuja käytetään, ne tulee avata tekstissä lukijalle. (Roivainen & Ruppaa, 2017, s. 20.)

Oppaan sisältö on hyvä laatia tärkeysjärjestyksessä siten, että tärkeimmät asiat kerrotaan ensin. Oppaan tulee olla informaation osalta kattava, mutta tiivis kokonaisuus. Tällä tavoin oppaan sivumäärä pysyy kohtuullisena, jolloin oppaan lukija jaksaa lukea sen. Oppaassa tulee myös olla tarvittavat yhteystiedot, jotta lukija voi tarvittaessa ottaa yhteyttä nuorisokotiin. (Roivainen & Ruppaa, 2017, s. 21.)

Opas on sähköisessä muodossa ja tarkoituksena on, että se voidaan tarvittaessa tulostaa. Tällöin oppaan tekemisessä pitää huomioida oppaan tulostamiseen vaikuttavat tekijät. Laadittaessa tekstiä sähköiseen muotoon on tärkeää huomioida minkä kokoiselle paperille opas tulostetaan sekä käytettävä fonttikoko, fontin väri ja -tyyli. Tällä tavoin varmistetaan, että tulostettaessa tekstin luettavuus ei kärsi ja oppaan alkuperäinen ulkonäkö ei muutu. Oppaan visuaalisuutta mietittäessä tulee kiinnittää huomiota millaisia värejä ja kuvia käytetään. Näin varmistetaan, että teksti on luettavissa sen sijaan, että se häviäisi värien ja kuvien joukkoon. (Vilkka & Airaksinen, 2003, s. 52.)

6.3 Käytetyt menetelmät

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on tuottaa opas sosiaalihuollon lastensuojelun sijaishuoltoyksikköön. Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena on aina tuottaa konkreettinen tuote, kuten

esimerkiksi kirja, ohjeistus, opas tai tapahtuma. Tutkimuspainotteisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmiä käytetään väljemmin kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä, vaikka tietoa kerätään samalla tavalla. Saatua aineistoa ei tarvitse analysoida kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä yhtä tarkasti kuin tutkimuspainotteisessa opinnäytetyössä, vaan sitä voidaan käyttää sellaisenaan argumentoinnin ja päättelyn tukena. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 51, s. 57–58.)

Opinnäytetyö sisältää tietoa lastensuojelulaista sekä aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Kirjallisen tiedon lisäksi tietoa kerättiin käymällä avoimia keskusteluja nuorten ja työntekijöiden kanssa liittyen oppaaseen. Henkilökunnan kanssa keskusteluja käytiin tiimipalaverissa sekä nuoriskodin kehittämispäivänä. Aineiston keräämisessä on huomioitava lähdekriittisyys. Opinnäytetyön luotettavuuden arvioinnin kannalta on tärkeää, että lähteet ovat ajantasaisia sekä paikkaansa pitäviä. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 53.)

Kerätyn aineiston tarkastelussa on tärkeää kiinnittää huomioita niihin asioihin, mitkä ovat oppaassa esiintuvien asioiden näkökulmasta tärkeitä. Oppaan avulla lisätään asiakkaana olevan nuoren ja hänen vanhempiansa tietoa sijoitusprosessista. Lisäksi vahvistetaan nuorten ja vanhempien osallisuutta sekä tuetaan heidän ja työntekijöiden välistä vuorovaikutusta. Oleellisia asioita oppaan sisällön näkökulmasta ovat vuorovaikutus ja osallisuus. Työskenneltäessä nuoren ja vanhempien kanssa on keskeistä huomioida heidän toiveensa ja mielipiteensä. Nuorten ja vanhempien itsensä ilmaiseminen ja heidän mielipiteiden huomioiminen työskentelyssä on osallisuutta. (Saastamoinen, 2010, s. 66.) Mahdollisuus ilmaista työskentelyn aikana mielipiteensä sekä sijoitusprosessin ymmärtäminen on nuoren osallisuuden kokemuksen näkökulmasta tärkeää (Cossar ym., 2016)

Avoin keskustelu on rinnastettavissa laadullisen tutkimuksen avoimen haastattelun menetelmään. Haastattelusta voidaan puhua keskusteluna, jolla on päämäärä. (Hirsjärvi & Hurme 2017, s. 42.) Haastattelija on vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa ja pyrkii luomaan keskustelu tilanteesta mahdollisimman avoimen ja luontevan. Tarkkojen kysymysten sijaan keskustelu etenee valitun ai-

heen mukaisesti. Keskustelun kulkua ei ole suunniteltu etukäteen, vaan se etenee vapaasti ja avoimesti keskustelun aikana. Keskustelussa esitettyihin aiheisiin ei yritetä antaa valmiita vastauksia, vaan annetaan haastateltavan kertoa asioista vapaasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Oppaaseen liittyviin keskusteluihin osallistui Palokan nuorisokodilta kolme nuorta. Nuorille näytettiin oppaan tekovaiheessa tulevan oppaan sisällön runkoa. Kaikkien nuorten mielestä opas olisi hyödyllinen lisä nuoriskotiin tehtävän sijoituksen alussa. Kahden nuoren keskusteluissa antamaa palautetta ei voitu hyödyntää oppaan tekemisessä, koska palaute ei liittynyt millään tavoin oppaaseen. Yhden nuoren antaman palautteen mukaan oppaassa oli liikaa toistoa ja asiat itsestäänselvyyksiä. Keskustelussa nuoren kanssa pohdittiin vanhempien näkökulmasta sijoitusprosessia. Sijoitukseen liittyvät asiat ovat nuorille tuttuja, mutta vanhemmille kyseiset asiat voivat olla vieraampia. Nuoren mielestä opas toimii paremmin tukena vanhemmille kuin nuorille.

Työntekijöiden kanssa keskusteluiden palautteet olivat yhteneviä. Opas koettiin tarpeelliseksi ja keskusteluissa nousi esille, että vastaava opas olisi ollut hyvä olla käytössä jo aikaisemmin. Oppaan ulkonäköön liittyen ei tullut ehdotuksia. Sisällöllisesti korostettiin helppolukuisuutta, tietoa nuorten arjesta nuoriskodilla sekä sijoitusprosessia ja sitä selventävien termien, kuten eri sijoitusmuotojen kertomista lukijalle.

Suurin osa nuorten sijoituksista oli opinnäytetyöprosessin toteuttamisen aikaan lyhytkestoisia. Osa sijoitettuna olleiden nuorten vanhemmista olivat sijoitusprosessin aikana hankalasti tavoitettavissa. Näiden syiden takia emme halunneet lisätä sijoitusprosessin vanhemmille aiheuttamaa kuormitusta tekemällä kyselyitä tai haastatteluja.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimi Jyväskylän kaupungin lastensuojelun sijaishuoltoyksikkö Palokan nuorisokoti. Kehittämispainotteisena opinnäytetyönä tehdyn oppaan ensisijaisena kohderyhmänä ovat Palokan nuorisokotiin sijoitetut nuoret ja heidän vanhempansa. Tehdun oppaan tarve nousi työelämästä. Opas on hyödyllinen työelämän käytännön tarpeisiin sekä se tukee työntekijöiden ammatillista kasvua. Hyvä opas toimii yhtenä työkaluna nuorten ja vanhempien kanssa tehtävässä työssä. Opas antaa tietoa sijoitukseen liittyen ja toimii tukena vuorovaikutuksen ja luottamuksen vahvistamisessa työntekijöiden ja nuoren sekä vanhempien välillä.

Oppaan tekoprosessin aikana kävimme keskustelua oppaan ulkonäköön ja sisältöön liittyen. Oppaan tekemisestä ei syntynyt kustannuksia, koska se tuotettiin sähköiseen muotoon. Opas tallennetaan Palokan nuorisokodin omassa käytössä oleviin sähköisiin palvelimiin. Nuorisokoti itse hyödyntää opasta haluamallaan tavallaan. Opas taitellaan sähköisesti ekologiseen tulostettavaan muotoon annettaessa paperisena versiona nuorisokotiin sijoitetuille nuorille ja heidän vanhemmilleen.

Kysyimme palautetta oppaasta Palokan nuorisokodin johtajalta ennen opinnäytetyöraportin palauttamista. Johtaja antoi hyvää palautetta oppaasta, hänen mielestään opas vastaa nuorisokodin tarpeeseen. Oppaassa on hänen mielestään olennaiset tiedot sijoitusprosessin alusta ja mitä siihen liittyy. Oppaan koosta käytiin keskustelua ja olimme samaa mieltä, että opas on erittäin sopiva suunniteltuun käyttötarkoitukseen. Valmiin oppaan hyväksyy Palokan nuorisokodin johtaja.

Suurimpana haasteena olemme kokeneet oman pitkän taustan lastensuojelutyössä, joka saattaa aiheuttaa näköalattomuutta. Pohdimme kuinka laajasti opinnäytetyöraportissa tulisi olla teoretietoa ja mitä tietoa ensisijaisesti pitäisi tarkastella oppaan näkökulmasta. Oppaan koko, jotta siitä ei tulisi liian laaja, asetti

omat haasteensa oppaassa esitetyn tiedon osalta. Yhtenä haasteena opinnäytetyöprosessin aikana oli noudattaa laadittua aikataulua. Työssäkäynti, perhekiireet ja toisen opinnäytetyön tiimin jäsenen yllättävä tapaturma. Näiden osittain ennalta arvaamattomien asioiden takia aikataulua täytyi muuttaa ja valmistuminen siirtyi kuukaudella eteenpäin. Aikataulumuutosten vuoksi myös opinnäytetyön viimeistelyyn varattu aika oli suunniteltua lyhyempi.

Opinnäytetyö oli haastava siitäkin huolimatta, että meillä on useiden vuosien työkokemus lastensuojelun sijaishuollosta ja valittu opinnäytetyön aihe on meille tuttu. Yhteistyö opinnäytetyön aikana oli sujuvaa. Molemmat pystyivät esittämään omia mielipiteitään ja niistä pystyttiin keskustelemaan rakentavasti. Aikataulullisesti huomioimme toisen elämäntilanteen ja yhteiset tapaamiset saimme sovittua hyvin. Itse tekemisen osalta jaoin tehtävät tasapuolisesti myös toisen vahvuudet huomioiden. Työelämäyhteistyökumppanin kanssa tehty yhteistyö oli saumaton ja pääsimme aina tarvittaessa keskustelemaan oppaan sisältöön liittyvistä asioista. Myös positiivinen asenne nuorisokodin puolelta suhteessa oppaan tekoon lisäsi tekemisen mielekkyyttä.

Emme käyneet vanhempien kanssa keskustelua, haastatellut heitä tai tehneet kyselyitä liittyen heidän kokemuksiinsa sijaishuoltoprosessista. Pohdimme, että olisiko vanhempien haastattelujen kautta saatu ajankohtaista tietoa kaikkiin sijoitusmuotoihin liittyen. Se olisi mahdollistanut vertailun vanhempien kokemuksista osallisuudesta nuoren sijoituksen aikana sekä kuinka he ovat saaneet tietoa työntekijöiltä sijoituksesta ja siihen liittyvistä asioista. Henkilökunnalle suunnatuilla kyselyillä ja strukturoiduilla- tai puolistrukturoiduilla haastatteluilla olisi ollut mahdollista saada työntekijöiltä laajemmin tietoa ja ehdotuksia oppaan sisältöön liittyen.

Opinnäytetyötä ohjaa vahvasti lainsäädäntö sekä siihen liittyvä olennaisesti sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Lainsäädännössä ja eettisissä ohjeissa määritellään esimerkiksi tiedonsaantiin, osallisuuteen sekä oman mielipiteen ilmaisemiseen liittyviä asioita. Meidän on hyvä huomioida oppaan tekemisessä lakiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä asioita. Opinnäytetyössämme käytettävä tieto koostuu kirjallisesta aineistosta sekä nuorten ja henkilökunnan kanssa käydyistä avoimista keskusteluista. Käyttämämme aineistot ovat opinnäytetyömme aiheeseen

liittyvää kirjallisuutta. Opinnäytetyötä varten emme tehneet tutkimuspainotteiselle opinnäytetyölle ominaisia kyselyitä tai haastatteluja nuorille, vanhemmille tai työntekijöille. Tällöin meidän ei tarvinnut pohtia luottamuksellisten tietojen käsittelyyn liittyviä kysymyksiä ja emme tarvinneet tutkimuslupaa. Vaikka käyttämämme aineisto koostuu luotettavana pidettävästä kirjallisesta tiedosta, on tärkeää muistaa lähdekriittisyys. Tärkeää on myös tarkastella opinnäytetyössä tietopohjana käytetyssä aineistossa esitettyjen tietojen ja pohdintojen perusteluja.

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan on lisännyt meidän ammatillista kasvua. Ammatillisen kehittymisen näkökulmasta opinnäytetyöprosessi mahdollisti syvemmän perehtymisen lastensuojelun sijaishuoltoon liittyviin asioihin. Sitä kautta saimme lisää yksilöllistä tietoa mitä sijaishuollon prosessiin kuuluu ja millaisia asioita olisi hyvä ottaa huomioon esimerkiksi kehitettäessä yksittäisen sijaishuoltoyksikön toimintaa. Oppaan tekeminen toi meitä lähemmäksi asiakkaana olevia nuoria ja heidän vanhempiaan sekä heidän näkökulmaansa sijoitusprosessiin liittyen. Tehdessämme opasta meidän oli pohdittava oppaaseen tulevaa tietoa asiakasnäkökulmasta, onko tietoa riittävästi sekä onko se selkeää ja ymmärrettävää. Opinnäytetyöprosessi vahvisti ymmärrystämme asiakkaalle annetun tiedon tärkeydestä häneen liittyvissä asioissa. Annettu tieto tukee vuorovaikutusta ja rakentaa luottamusta, jotka osaltaan vahvistavat asiakkaan kokemusta osallisuudesta.

Opinnäytetyönämme tehdyn oppaan tekeminen antaa tulevaisuudessa hyvät lähtökohdat muiden tarvittavien oppaiden laatimiseen lastensuojeluun. Opinnäytetyö on antanut meille hyvän kokemuspohjan eri prosesseihin liittyvän tiedon hahmottamiseen. Pystymme tulevaisuudessa hyödyntämään oppimaamme tietoa sijaishuollon sijoitusprosessista työskennellessämme sosiaaalialalla.

Oppaan käyttöönoton jälkeen aloitetaan oppaan seurantaan ja kehittämiseen liittyvät asiakaskyselyt sijoitetuille nuorille ja heidän vanhemmilleen. Asiakaskyselyiden aiheet voivat olla esimerkiksi, onko opas koettu hyödylliseksi sijoituksen alun selkeyttämisessä. Millä tavoin nuorten ja vanhempien mielestä opasta voitaisi parantaa jatkokehitystä varten. Samanaikaisesti nuorisokodin henkilökunta

tekee havaintoja oppaan mahdollisista puutteista ja esittävät kehittämisehdotuksia.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme huomanneet tarpeen oppaalle itsenäistyneille nuorille. Tällöin nuori siirtyy sijaishuollosta jälkihuollon piiriin. Kuitenkin tähän nivelvaiheeseen liittyy nuorella useita muistettavia asioita. Oman ensiasunnon etsiminen, tukien hakeminen ja muiden kuten sähkösopimusten tekeminen. Yhtenä jatkokehityksen näkökulmana voisi olla tutkimus, eri sijoitusmuotojen vaikutuksesta vanhempien kokemuksiin sijaishuollosta. Vaikuttaako sijoitusmuoto sijaishuollon sosiaalityöntekijältä ja sijaishuoltoyksiköltä saatavaan tietoon. Kuinka sijoituksen kiireellisyys vaikuttaa nuoren ja vanhemman tiedonsaantiin sijoitukseen liittyvistä asioista, esimerkiksi verrattaessa avohuollon sijoitusta, kiireellistä sijoitusta ja huostaanottoa.

LÄHTEET

- Aronoja, J., & Koivisto, M. (2019). *Opas huostaanotettujen lasten vanhemmille*. [Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu].
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160135/Opas%20huostaanotettujen%20lasten%20vanhemmille.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Cossar, J., Brandon, M. & Jordan, P. (2016). 'You've got to trust her and she's got to trust you': Children's views on participation in the child protection system. *Child & family social work*, 21(1), 103-112.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12115>
- Fjäder, T., & Varetto-Schnitter, T. (2014). *Perheiden kokemuksia lastensuojelun perhetyöstä*. [Opinnäytetyö, Metropolia-ammattikorkeakoulu].
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83286/Perheiden%20kokemuksia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Heino, T. (2007). *Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana*. Stakes.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2017). *Tutkimus haastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Jyväskylän kaupunki. (i.a.). *Lastensuojelu*. Saatavilla 23.11.2021
<https://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/perheet/lastensuojelu>
- L 1285/2016. Nuorisolaki 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 731/1999. Perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Lähteenmäki, J. (2017). *Lastensuojelun sijaishuollon vaikuttavuus ja indikaattorit kansallisella tasolla mitattuna*. [Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos]. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/146799/gradu2017_L%c3%a4hteenm%c3%a4ki.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Nurmi, J. (2015). Nuoruus. Teoksessa J. Nurmi, T. Ahonen, H. Lyytinen, P. Lyytinen, L. Pulkkinen, & I. Ruoppila, *Ihmisen psykologinen kehitys*. (6., uud. p.). PS-kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524516518>
- Pulkkinen, L. (2015). Aikuisuus. Teoksessa J. Nurmi, T. Ahonen, H. Lyytinen, P. Lyytinen, L. Pulkkinen, & I. Ruoppila, *Ihmisen psykologinen kehitys*. (6., uud. p.). PS-kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524516518>
- Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. (i.a.). *Lapsen paras – yhdessä enemmän-hanke*. Saatavilla 23.3.2022
https://www.socca.fi/lapset_perheet_ja_lastensuojelu/aiempi_lasten_ja_perheiden_palvelujen_kehittaminen/lapsen_paras_-_yhdesssa_enemman_-_hanke_%28lape%29_2017-2018
- Roivainen, E., & Ruppaa, E. (2017). *Synnytyksen jälkeinen masennus: Opaslehtinen odottaville perheille*. [Opinnäytetyö, Karelia ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126717/Roivainen_Emmi_2017_05_10.pdf?sequence=1
- Räty, T. (2012). *Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen* (2. p.). Edita.
- Räty, T. (2019). *Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen* (4., uudistettu painos.). Edita.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). *Aineiston hankinta*. Kvali-MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_1.html
- Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa: Käsikirja arjen toimintaan*. ([2.uud.p.]). Edita.
- Saastamoinen, K. (2016). *Lapsen suojele: Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä: käsikirja arjen toimintaan*. Otava Kirjapaino Oy.
- Sinkkonen, J. (2001). *Lapsen puolesta*. WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*. Saatavilla 22.4.2022 <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM026:00/2017>
- Taskinen, S. (2007). *Lastensuojelulaki (417/2007). Soveltamisopas*. Gummerus Kirjapaino Oy.

- Taskinen, S. (2010). *Lastensuojelulain soveltaminen*. ([Uud.laitos].]. WSOYpro.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020a). Kiireellinen sijoitus. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020b). Huostaanotto. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020b-a). Huostaanoton prosessi. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-prosessi>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020b-b). Huostaanoton valmistelu ja päätöksenteko. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu-ja-paatoksenteko>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2021a). Lastensuojelu 2020. Tilastoraportti 19/2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142676/Lastensuojelu_2020.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2021b). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Saatavilla 20.5.2022 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2021c). Sijoitus avohuollon tukitoimena. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2022). Laki ja oikeuskäytäntö. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/laki-oikeuskaytanta>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.-a). Mitä on lastensuojelu. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.-b). Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.-c). Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana.

Saatavilla 17.5.2022 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ty-oprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/huoltajan-oikeudet-sijaishuollon-aikana>

Vilka, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.

LIITE 1. Opas

PALOKAN NUORISOKODIN YHTEYSTIEDOT

Nuorisokodilla ohjaajat ovat paikalla 24/7

Uusi osasto ohjaajat: 0400647214

Vanha osasto ohjaajat: 0400964895

Johtaja Petka Hietanen: 050 597 8946

Osoite: Korppumäentie 2, 40270 Palokka

Sosiaali ja -kriisipäivystys: 0142660149 (24/7)

www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/perheet/lastensuojelu

**Ota aina yhteyttä mieltä askarruttavissa asioissa, yhdessä miettiminen palvelee
kaikkia**

Palokan nuorisokoti

Palokan nuorisokoti

Henkilökuntaamme kuuluu johtaja, kokki, kaksi sairaanhoitajaa ja 14 nuorisokodinohjaajaa. Kaikilla on työhömmme vaadittava koulutus. Nuorisokodilla on myös kaksi päihdetyöntekijää ja yksi nepsy valmennuksen suorittanut työntekijä.

Palokan nuorisokoti tarjoaa ympärivuorokautista huolenpitoa kriisiytyneessä elämäntilanteessa ja nopean avun tarpeessa oleville 13–17-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen. Nuorisokodissa on kaksi 7-paikkaista osastoa, joita kutsutaan uudeksi ja vanhaksi osastoksi.

Nuorisokodilla on aina paikalla henkilökuntaa ja yhteyttä voi tarvittaessa ottaa mihin kellon aikaan tahansa. Yhteydenpito vanhempien ja nuorisokodin välillä tukee nuoren sijoitusta, tuo varmuutta sijoituksen kulkuun vanhemmille ja nuorelle.

Palokan nuorisokodissa on hyviä käytänteitä, niihin sitoutumalla ohjaajat ja nuoret varmistavat, että kaikilla on turvallista ja hyvä olla.

Arki nuorisokodilla

Viikkorytmi

Nuorelle tehdään edeltävän viikon sunnuntaihin mennessä aina tulevan viikon viikko-ohjema. Viiko-ohjelmaan laitetaan nuoren kouluajat, palaveriajat, kotijaksot ja muut kyseistä viikkoa koskevat asiat. Viikko-ohjelma käydään nuoren kanssa läpi, jolloin nuori on tietoinen tulevasta viikosta. Viikkorytmiä määrittävät paljon koulu ja viikonloput. Loma-aikoina voidaan toteuttaa eriaikoja. Torstaisin nuorilla on siivouspäivä, jolloin nuoret saavat myös viikkorahan. Viikkoraha on alle 15-vuotiailla 12 euroa ja yli 15-vuotiailla 15 euroa. Nuorilla on myös mahdollisuus ansaita 0,5e, joka päivä pitämällä huoneen siistinä.

Kotijaksot ja omat menot

Kotijaksolle nuorelle tehdään yhdessä nuoren ja vanhempien kanssa kotilomasopimus, jota nuori ja vanhemmat sitoutuvat noudattamaan. Kotilomasopimus sisältää esim. kotiintuloajat, nuorisokodilta lähdön ja paluun, yhdessä sovittuja sääntöjä. Vanhemmat täyttävät nuoren kanssa arvioin kotiloman sujumisesta, joka käydään omaohjaajan kanssa läpi nuorisokodilla nuoren kanssa. Kotilomasopimus palautetaan nuorisokodille loman jälkeen.

Jokaisella nuorella on yksilölliset omat menot, jotka sovitaan yhdessä vanhempien ja nuoren kanssa. Ikätaso ja nuoren haasteet, ovat isoimmat vaikuttavat tekijät nuoren omiin menoihin. Sijoituksen ensimmäisinä päivinä rauhoitetaan tilanne ja tutustutaan nuorisokotiin, jolloin menot ovat lyhyemmät. Pääsääntöisesti nuoret tulevat koulusta nuorisokodille ja osallistuvat ruuille ja omat menot toteutetaan niiden ympärille.

Sijoituksen alku

Nuori voi tulla sijoitukseen monesta eri tilanteesta ja eri sijoitusmuodoilla. Sijoituksen alussa nuoren tilanne rauhoitetaan ja aloitetaan kartoittamalla nuoren lähiverkosto ja tarvittavat tai olemassa olevat tukitoimet.

Nuori saa omaohjaajat, jotka ovat nuoren tukena sijoituksen ajan. Omaohjaajat vastaavat nuoren asioista ja osallistuvat nuorelle järjestettäviin palavereihin ja perhetyöhön. Omaohjaajien työskentelyyn kuuluu jo olemassa olevien tukitoimien kanssa työskentely ja uusien nuorta tukevien tukitoimien kartoittaminen.

Nuori aloittaa työskentelemään yhdessä omaohjaajien ja perheen kanssa ensimmäisessä asiakassuunnitelmapalaverissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Vanhemmat saavat sijoituksen alussa täytettäväksi Wilma-lupalapun ja lääkehoidon-lupakaavakkeen. Näiden avulla ohjaajat seuraavat nuoren koulunkäyntiä ja voivat toteuttaa terveydenhuollon määräämää lääkettä.

Vanhempien kanssa työskentely

Yhteistyö vanhempien ja nuorisokodin välillä on tärkeää. Nuoren perhe pysyy aina nuoren mukana sijoituksen aikana. Nuorisokoti tarjoaa apua elämän solmukohdassa nuorelle ja hänen perheelleen. Tavoitteena on, että nuori voisi palata kotiin.

Nuoren vanhempia kuullaan nuorta koskeissa asioissa ja vastuu nuoren hyvinvoinnista on ensisijaisesti vanhemmilla. Vanhemmat osallistuvat nuorisokodilla perhetapaamisiin, nuoren asiakassuunnitelma palavereihin, terveydenhuollon ja koulun kanssa pidettäviin tapaamisiin.

Päivärytmi

Nuoret heräävät, syövät aamupalan ja menevät kouluun. Lounas arkisin nuorisokodilla on klo 11.00 ja päivällinen klo 16. Päivällisen jälkeen on hiljainen tunti, jolloin rauhoitetaan klo. 16.45 asti tekemään läksyjä ja taataan rauha kaikille tehdä läksyjä.

Nuorisokodille arkisin peruskoululaiset palaavat viimeistään klo 20.00 mennessä ja peruskoulun päättäneet klo 21.00. Nukkumaan menoaika peruskoululaisilla on klo 21.30 ja peruskoulun päättäneillä klo 22.00. Viikonloppuisin nuoret heräävät lounaalle klo 12.00 ja nukkumaan menoaikat ovat peruskoululaisilla klo 23.00 ja peruskoulun päättäneillä klo 24.00

Avohuollon sijoitus

Haastavassa tilanteessa nuori voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon sijoituksella. Avohuollon sijoitus on aina vapaa-ehtoinen ja vaatii kaikkien osapuolien suostumuksen. Vanhemmat päättävät nuoren asioista ja huollosta. Vanhemmat myös vastaavat nuoren tarpeista kuten lääkekulut, vaate, ja harrastekulut. Avohuollon sijoitus voidaan tehdä myös kiireellisenä akuutissa tilanteessa, jos nuoren etu sitä vaatii. Kiireellisesti tehty avohuollon sijoitus vastaa avohuollon sijoitusta.

Kiireellinen sijoitus

Nuori on välittömässä vaarassa ja hänet sijoitetaan kodin ulko-puolelle. Kiireellinen sijoitus voi kestää enintään 30 päivää, jos päätös kiireellisen sijoituksen jatkosta tehdään on sen kesto enintään 30 päivää. Tämän aikana selvitetään, onko tarpeellista jatkaa kiireellistä sijoitusta vai muutetaanko sijoitusmuoto avohuollonsijoitukseen tai palaako nuori kotiin. Jos päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta tehdään on nuoren sosiaalityöntekijän aloitettava huostaanoton tarpeen selvittäminen tai riittävien tukitoimien kartoittaminen. Kiireellisen sijoituksen aikana sijaishuoltopaikka vastaa nuoren ylläpidosta ja tarpeista kuten vaate, harrastus ja lääkekuluista. Kiireellisessä sijoituksessa nuorelle on mahdollista tehdä päätöksiä, joilla voidaan esimerkiksi rajoittaa nuoren liikkumista nuorisokodin ulkopuolella tai nuoren huone voidaan tarkastaa sinne kuulumattomien esineiden varalta.

Huostaanotto

Huostaanotto on pitkä prosessi, josta sosiaalityöntekijä keskustelee vanhempien ja nuoren kanssa. Sosiaalityöntekijä pyytää lausuntoja myös muilta nuoren elämään kuuluvilta viranomaisilta. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Huostaanotto voidaan purkaa, kun nuoren tilanne ei vaadi enää huostaanottoa. Muussa tapauksessa huostaanotto päättyy täysikäisyyteen. Vanhemmuus ei pääty huostaanottoon.

Nuoren asiakassuunnitelmapalaveri

Asiakassuunnitelmapalaverissa sovitaan yhdessä sosiaalityöntekijän, nuorisokodin, nuoren, perheen ja muiden nuoren verkostoon kuuluvien yhteistyötahojen kanssa sijoituksen muodosta, kestosta, tavoitteista ja keinoista. Tavoitteita voivat olla esimerkiksi nuoren arjenhallinnan, koulunkäynnin ja päihteettömyyden tukeminen. Seuraavissa asiakassuunnitelmapalaverissa arvioidaan tukitoimenpiteiden riittävyttä sekä asetettujen tavoitteiden toteutumista.

